
 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-1-127-133>

 <https://orcid.org/0009-0004-7798-2601>

КАРЛОВСЬКА Ганна

викладачка катедри іноземних мов та міжнародної комунікації,
Черкаський державний технологічний університет
e-mail: karlovskaa40@gmail.com

УДК 378.016:811.11](477)(045)

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО УКРАЇНИ (1991–2000 РР.)

У статті досліджено історико-педагогічні аспекти розвитку технологій вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах України з 1991 по 2000 рр. На основі вивчення наукової літератури, документів, аналізу педагогічної практики визначено і охарактеризовано основні процеси становлення і розвитку технологій викладання іноземних мов у вищій школі України цього періоду.

Виокремлено та проаналізовано основні теоретичні підходи до організації процесу вивчення іноземних мов у ЗВО України у досліджуваній період: структурно-функціональний, діяльнісний, комунікативний, проблемний, технологічний, особистісно-орієнтований.

Розкрито сутність і зміст поняття «технологія вивчення іноземних мов» як послідовне, раціональне втілення у практику заздалегідь спроектованого комплексу взаємодіючих принципів засобів, методів й прийомів організації спрограмованого навчально-виховного процесу.

Доведено, що технології навчання іноземним мовам удосконалювалися на протязі всього досліджуваного періоду новими науковими підходами, ідеями та практичним досвідом.

Показано, що концептуальні ідеї оновлення процесу вивчення іноземних мов, які були розроблені у 1991–2000 роках, стали основою функціонування і розвитку сучасної системи вивчення іноземних мов у вищій школі України.

Ключові слова: технологія вивчення іноземних мов; процес навчання іноземним мовам; заклад вищої освіти; етапи мовленнєвої діяльності.

Постановка проблеми. Вища школа покликана виховувати гармонійно розвинуту особистість, формувати спеціаліста європейського рівня, для якого природним є володіння кількома іноземними мовами. Така державна освітня політика зумовлює необхідність реформування системи навчання іноземних мов.

Сучасна незалежна Україна відкриває перед студентами вищих навчальних закладів доступ до університетської освіти Європи і світу. Це вимагає значно вищого рівня володіння іноземними мовами, переведення іноземної мови з загальноосвітнього, розвивального предмета на фахову дисципліну.

Тому проблема осучаснення процесу вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах на основі найновіших досягнень

світової педагогічної думки, запровадження нових ефективних технологій на всіх етапах професійної підготовки у ЗВО є актуальною.

Підвищення ефективності мовної підготовки у ЗВО України неможливе без досконалого знання передісторії, науково-педагогічної спадщини, історичних надбань у різних галузях педагогічних знань.

Розробка та впровадження нових технологій вивчення іноземних мов у вищій школі значною мірою залежить від забезпечення наступності, урахування та критичного осмислення того, що було зроблено попередниками.

Мета дослідження полягає у ретроспективному аналізі структури, особливостей розробки й застосування технологій вивчення іноземних мов у ЗВО незалежної України у 1991–2000 роках ХХ століття та виявленні тенденцій їх розвитку. Для цього було проаналізовано структуру, зміст та навчально-методичне забезпечення технологій вивчення іноземних мов у вищій школі України в досліджуваній період. Визначено ефективні технології вивчення іноземних мов, що можуть бути адаптовані до навчально-виховного процесу ЗВО за вимогами Болонської конвенції.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є теоретико-методичний аналіз педагогічної спадщини. Методикою дослідження передбачено вивчення літературних джерел, теоретичне узагальнення та моделювання навчально-виховного процесу. У відповідності до специфіки історико-педагогічного дослідження використовувалася ретроспективний аналіз науково-методичної літератури з проблем організації вивчення іноземних мов у ЗВО України та історичний підхід до її розгляду.

Для виявлення науково-методичних засад викладання іноземних мов, тенденцій розвитку технологій, процесу втілення нових розробок у педагогічну практику застосовано структурно-функціональний аналіз.

Виклад основного матеріалу. До 90-х років ХХ ст. поняття «технологія» широко використовувалося лише в інженерній

практиці, де розглядалося як «сукупність відомостей про способи переробки тієї або іншої сировини у фабрикат, а також сукупність процесів такої переробки», як сукупність способів переробки матеріалів, виготовлення виробів і процеси, що супроводять ці види робіт. Поняття «технологія вивчення іноземних мов» набуло широкого вжитку у науково-педагогічній літературі в Україні лише на початку 90-х років у зв'язку з вільним обміном педагогічними ідеями і досвідом з західними науковцями (Педідеї, 2020).

Більшість дослідників проблеми педагогічних технологій (І. Дичківська, О. Пехота, Г. Селевко та ін.) виділяють сутнісні їх ознаки. Серед них: концептуальність (опора технології на конкретну наукову концепцію); діагностичність (можливість діагностування на окремих етапах впровадження та кінцевого результату); результативність (гарантованість у досягненні цілей, ефективних результатів за оптимальних витрат для досягнення певного стандарту навчання); економічність (оптимізація праці викладача та учня, студента, оптимальність витрат для досягнення запланованих результатів); відтворюваність (легке відтворення конкретної технології будь-яким педагогом у будь-якому освітньому закладі); гнучкість, мобільність (можливість пристосування педагогічної технології до нових умов).

Дослідження показало, що у педагогічній літературі виділяють чітку структуру технологій: 1) концептуальна основа технологій; 2) змістова частина, яка пов'язана із постановкою, уточненням і формулюванням цілей щодо досягнення результатів та змістом навчального матеріалу; 3) процесуальна частина, яка включає організацію навчального процесу відповідно до поставленої мети, відбір необхідних форм, методів і засобів навчальної діяльності викладачів і студентів, управління навчальним процесом (оцінювання поточних результатів, можливу корекцію навчання); 4) заключне оцінювання результатів запровадженої технології (Педідеї, 2020).

Таким чином, головними ознаками педагогічних технологій вивчення іноземних мов є гарантія досягнення певного рівня навченості і вихованості, ефективність за результатами, оптимальність щодо витрати засобів, часу, зусиль учасників педагогічного процесу.

При вивченні іноземних мов у ЗВО України завжди існувала своя традиційна технологія навчання, характерна для тих методів, принципів, прийомів і засобів, якими викладач користується для організації навчання. До основних ознак техно-

логії вивчення іноземних мов належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного та економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес передбачає чітку послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов. Провідним вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його (Скалій, 2003). Технологія вимагає наукового підходу до змісту навчання. Це лінгвістичний зміст, що містить відібраний мовний матеріал – фонетичний, лексичний, граматичний, такий, що представляється в одиницях мови (типових пропозиціях, мовних зразках або структурах, у зразках діалогічних висловів і різних по вигляду, характеру і тематиці текстах), психологічний зміст (мовні, лексичні, граматичні навички, що актуалізуються в мовних уміннях – розумінні мови на слух, власних висловах, у читанні і письмі), а також оволодіння діями і операціями, що становлять суть мовного акту і що забезпечують народження мовного вислову, здійснення мовного вчинку. Зміст мовної освіти повинен визначатися сучасними досягненнями у області лінгвістики, психології і психолінгвістики. Технологія навчання пов'язана також з науковим підходом до того, як навчати: на основі яких принципів, за допомогою яких методів і методичних прийомів, яких засобів навчання (технічних і нетехнічних), яка повинна бути організація навчання, які чинники потрібно враховувати, як їх враховувати при навчанні іноземній мові, щоб одержати якнайкращий педагогічний ефект в певних конкретних умовах (Педагогічні технології, 2019).

На основі історичного аналізу науково-педагогічної літератури було уточнено поняття «технологія вивчення іноземних мов» як послідовного, раціонального втілення у практику заздалегідь спроектованого комплексу взаємодіючих принципів, засобів, методів і прийомів організації спрогнозованого навчально-виховного процесу.

У процесі дослідження шляхів технологізації вивчення іноземних мов у ЗВО України з 1991 по 2000 роки ХХ століття було виділено два основні напрями: екстенсивний, що спирався на застосування різноманітних аудіовізуальних технічних засобів у навчальному процесі, і інтенсивний, суть якого полягала у підвищенні самостійності і активності студентів, у формуванні позитивної мотивації до вивчення іноземної мови.

Аналіз технологій, які застосовувались у процесі вивчення іноземних мов у вищій школі у досліджуваний період, дозволяє

виділити серед них: загальнопедагогічні (інформаційні, проблемного навчання, ігрові, інтерактивні) та предметно-методичні (технологія активного навчання іншомовному спілкуванню, розвитку монологічного і діалогічного мовлення, навчання професійного читання й письма).

Аналіз літератури показав, що з перетворенням України на самостійну державу виникла потреба у розбудові власної системи освіти. Освіта була визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Стратегічними завданнями реформування вищої освіти в Україні стала трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Спеціаліст із вищою освітою повинен володіти однією або кількома іноземними мовами. Така державна освітня політика зумовлювала необхідність реформування системи навчання іноземних мов.

Встановлено, що після здобуття Україною державної незалежності у 1991 році головною ознакою освітніх процесів, у тому числі й у вищій школі, став перехід на гуманістичні та демократичні основи. Найголовнішою умовою навчально-виховного процесу визнавалася його особистісна зорієнтованість, спрямована на те, щоб кожний студент став повноцінним, самодостатнім, творчим суб'єктом діяльності, пізнання, спілкування, вільною і самодіяльною особистістю. Центром і метою стає особистість студента. Ступінь гуманізації навчально-виховного процесу залежить від того, наскільки він створює передумови для самореалізації особистості, розкриття її природних задатків, прагнення до свободи, відповідальності, творчості. Гуманістичну, особистісно-орієнтовану педагогіку почали називати інноваційною. Але інноваційною вона є тільки для нашої педагогічної системи, оскільки інші уже давно еволюціонують у гуманістичному напрямі, поступово трансформуючись у систему нових відносин (Карловська, 2006).

На початку 90-х років українськими вченими були підтверджені основні дидактичні принципи, на яких ґрунтувалося вивчення іноземних мов у середній та вищій школі. Ці принципи були доповнені деякими новими положеннями, упровадження яких у навчальний процес зумовлювалося переважно виникненням і використанням нових засобів навчання, зокрема застосуванням інформаційних технологій навчання, комп'ютеризованих систем, мультимедіа. Навчання іноземним мовам базувалося на наступних дидактичних принципах: активності, проблемності, свідомості, наочності, індивідуалізації, урахування індивідуальних психофізіологічних характеристик учня, системності, інтегрованості, ко-

мунікативності, реактивності, адаптивності, доступності і посильності, міцності, врахування особливостей рідної мови, комплексного підходу до мотивації, мінімізації негативних впливів.

У науковій літературі досліджуваного періоду представлені окремі технології навчання іншомовного спілкування: навчання аудіюванню, говорінню, читанню і письму. Аналіз змісту цих технологій дозволив виділити у їх структурі окремі етапи: а) психофізіологічні основи, на яких ґрунтується технологія; б) змістова частина, яка включає формулювання цілей щодо досягнення результатів і зміст навчального матеріалу; в) процесуальна частина, в якій розглядається організація навчального процесу відповідно до поставлених цілей, методи і форми навчальної діяльності, управління навчальним процесом (корекція навчання, оцінювання) (Ніколаєва, та ін., 1997, с. 19–20).

Достатньо розробленою виявилась процесуальна частина цих технологій, в якій пропонуються методи і засоби організації навчальної діяльності, системи вправ з формування необхідних умінь і навичок з певною градацією за рівнем труднощів. Передбачені можливі труднощі аудіювання і читання, опори і орієнтири для їх подолання, вимоги до оцінювання, що дозволяє проводити корекцію і управління навчальним процесом.

Проте у літературі детально описані окремі технології, менше уваги приділено їх взаємодії на різних рівнях навчання іноземній мові. Змістовий компонент цих технологій є досить динамічною складовою, яка уточнюється, конкретизується і узгоджується у зв'язку з особливостями рідної мови і іноземної, яка вивчається. Процесуальний компонент технологій, зокрема вибір методів навчання, також залежить від особливостей рідної мови і враховує взаємодію двох мов.

Вивчення літературних джерел дало змогу визначити, що об'єктом інтенсивних досліджень у вищій школі України у 1991–2000 рр. стало аудіювання, яке складає основу усної комунікації. У цей період досліджуються психофізіологічні механізми аудіювання (а саме: антиципації, ідентифікації, довгочасної пам'яті, осмислення), які стали підґрунтям для розробки технології навчання аудіювання.

Завдяки дослідженням провідним у навчанні аудіюванню було визнано метод вправлення. У системі вправ для навчання аудіюванню виділяли дві групи: підготовчі до аудіювання і суто мовленнєві. Перша група включала вправи, спрямовані на відпрацювання окремих складових елеме-

нтів аудіовальної діяльності. Друга група – це мовленнєві вправи, які по суті були керованою мовленнєвою діяльністю, забезпечували практику аудіювання на основі комплексного подолання аудіовальних труднощів (Гапонова, 1996).

Ще одним з важливих напрямів дослідження технологій вивчення іноземних мов у 1991–2000 рр. стало монологічне та діалогічне мовлення студентів як спеціально організований вид усного мовлення. Доведено, що навчання виражати свої думки в монологічній формі та брати участь у діалозі – одна з найголовніших практичних цілей навчання іноземної мови у вищій школі. У процесі дослідження проаналізовано два види монологічного мовлення – підготовлене та непередбачене. Дослідженнями виявлено головні умови підвищення ефективності монологічного мовлення у вищій школі. Підтверджено, що основним методом при цьому залишається вправляння.

Значна група досліджень того часу була присвячена розробці проблеми забезпечення адекватності мовленнєвої підготовки. Різноманітність підходів до цього явища свідчить про важливість проблеми та її складність.

Показано, що однією з практичних цілей навчання іноземної мови у вищій школі є оволодіння діалогічним мовленням як видом мовленнєвої діяльності. Достатньо дослідженими виявились психологічні та лінгвістичні особливості діалогічного мовлення (Ніколаєва, Бігич, та ін., 1999, с.146–148).

Навчання професійного читання та письма як наукова проблема також досліджувалася у той період доволі інтенсивно. Дослідники одноставно визнавали, що читання є найважливішим засобом навчання іноземної мови. Розвиток швидкості читання іноземною мовою можна забезпечити інтенсивним тренуванням. Ці тренування не повинні припинятися навіть після завершення курсу навчання (Бородіна, Бовчалюк, 2000).

Важлива роль на етапі оволодіння грамотою приділялася письмовим вправам з каліграфії, лексичним та граматичним вправам. Недостатньо розробленою у досліджуваний період була проблема формування у студентів писемного професійного мовлення ділового листування, необхідність вирішення якої була обумовлена практикою – розвитком бізнесових структур та потребою вести ділове спілкування з іноземними фірмами. Особливо гостро вище зазначена проблема проявилася у економічній вищій освіті.

У зв'язку з приєднанням України до Бонського процесу виникла низка нових

проблем у підготовці викладачів та учителів іноземних мов. Новації і нововведення насамперед стосувалися процесуальної частини навчального процесу.

Головні пошуки українських дослідників були зосереджені навколо центральної проблеми – забезпечення активного вивчення іноземних мов (Модернізація вищої освіти, 2004).

З розповсюдженням комп'ютерів удосконалювалися інформаційні технології у вивченні іноземних мов. Персональні комп'ютери почали використовувати на всіх етапах навчання і для вирішення найрізноманітніших завдань – пред'явлення матеріалу, тестування досягнень тощо. Серед прийомів досягнення активізованого впливу комп'ютерного навчання чільне місце приділялося створенню комунікативної ситуації. На відміну від пред'явлення, яке виконується викладачем, машина пропонувала рольове виконання. Звучання супроводжувалося зоровою опорою: на екрані великим планом транслювалося динамічне зображення учасників бесіди з чітко вираженою семантичним зв'язком їхньої міміки і жестів з конкретними висловлюваннями. Обставинні компоненти комунікативної ситуації також відображались на екрані. Поряд з екстралінгвістичними засобами семантизації після кожної фрази на іноземній мові пропонувався усний переклад. Дослідженнями було доведено, що завдання підвищення ефективності навчання можна вирішувати за допомогою ПК, використовуючи при цьому технологію, що прийнята в інтенсивному навчанні. Було визначено, що досконалі комп'ютерні програми з використанням потужностей комп'ютерної графіки можуть забезпечити запам'ятовування до 80–90% навчального матеріалу за два спарених заняття (Носенко, 2001).

Після 1991 року у навчанні іноземних мов в Україні почали широко використовувати мультимедійні комплекси. Найкращі з них навчали вимови, граматики, лексики в діалогах, сценках (із застосуванням відео), іграх, вправах. У середині 90-х років в Україні розпочалося створення аудіокниг, які розглядалися як ефективний допоміжний засіб у навчанні іноземних мов.

У цей період розпочалося застосування комп'ютерів, підключених до мережі Інтернет. Упроваджуються нові технології навчання: відеокomp'ютерні системи, мультимедійні технології, технологія віддаленого (дистанційного) навчання (Руденко-Моргун, 2001).

У процесі дослідження було встановлено, що використання техніко-дидактичних можливостей комп'ютера для активізації

навчально-пізнавальної діяльності вирішує наступні завдання: а) керівництво самостійною пізнавальною діяльністю студентів; б) пояснення нового навчального матеріалу; в) контроль навчальної діяльності і тестування знань, умінь і навичок; г) підготовка і обробка різної текстової інформації; д) збереження інформації; е) забезпечення активної комунікативної діяльності, взаємодія з віддаленими комунікантами; є) забезпечення безперервного зворотного зв'язку. Використання мультимедійних комплексів, на думку українських дослідників, значно сприяє підвищенню ефективності навчання насамперед через нові засоби мотивації і стимулювання пізнавальної діяльності студентів. Дослідження підтверджують ефективність дистанційного навчання іноземним мовам за умови його належної організації. Було виявлено позитивне ставлення студентів до роботи в дистанційному середовищі. Серед інших новацій, що позитивно позначалися на вивченні іноземних мов, було визначено використання відео та ігрових методів.

Висновки. Реформування сучасної системи вищої освіти України згідно з вимогами Болонського процесу вимагає пошуку нових підходів до організації мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців, здатних професійно володіти кількома мовами, бути конкурентоспроможними на світовому ринку праці. У цьому контексті актуальним є аналіз теоретичних і практичних надбань у системі вивчення іноземних мов у ЗВО незалежної України у 1991–2000 рр.

У процесі дослідження визначено певну різницю у методологічних основах організації процесу мовленнєвої підготовки студентів ЗВО України досліджуваного періоду в порівнянні з теперішнім часом. З'ясовано, що подальший розвиток отримали напрацювання теоретиків і педагогів практиків, які були започатковані у радянський період.

Виокремлено і проаналізовано основні теоретичні підходи до організації процесу мовної підготовки у ЗВО України з 1991 по 2000 роки ХХ ст.: структурно-функціональний, діяльнісний, комунікативний, проблемний, технологічний, особистісно-орієнтований.

Розкрито суть і зміст поняття «технологія вивчення іноземних мов». Зроблено висновок, що технології вивчення іноземних мов – це послідовне, раціональне втілення у практику заздалегідь спроектованого комплексу взаємодіючих принципів, засобів, методів і прийомів організації спрогнозованого навчально-виховного процесу.

Дослідження процесу технологізації вивчення іноземних мов у ЗВО України з

1991 по 2000 роки ХХ ст. дозволило виділити два основні його напрями: застосування різноманітних аудіовізуальних технічних засобів у навчальному процесі та інтенсифікація процесу вивчення іноземних мов за рахунок підвищення активності і самостійності студентів, підготовки позитивної мотивації останніх до навчальної діяльності.

За першим напрямом масове використання різноманітних засобів навчання, у тому числі й технічних аудіовізуальних (діафільмів, кінофільмів, магнітофонів, лінгафонних пристроїв, відеомагнітофонів, електронних дошок, персональних комп'ютерів, мультимедійних засобів) на різних етапах навчального процесу сприяло активізації мовленнєвої діяльності студентів.

Другий напрям розвитку технологій навчання іноземним мовам пов'язаний із розробкою і впровадженням у практику технологій активного навчання іншомовному спілкуванню, розвитку монологічного і діалогічного мовлення, навчання професійного читання та письма.

Встановлено, що в системі мовленнєвої підготовки використовувались як загальнопедагогічні технології (інформаційні, проблемного навчання, ігрові, інтерактивні), так і предметно-методичні (технологія активного навчання іншомовному спілкуванню, розвитку монологічного і діалогічного мовлення, навчання професійного читання та письма), які можуть бути реалізовані лише у системі мовної підготовки.

Проаналізовано структуру, зміст та навчально-методичне забезпечення технологій викладання іноземних мов у вищій школі України.

Розвиток технологій вивчення іноземних мов в українській вищій школі 1991–2000 рр. базувався на досягненнях попереднього радянського періоду, мав на меті подальший розвиток підходів, спрямованих на досягнення традиційних цілей – забезпечення високої ефективності вивчення іноземних мов. Разом з тим, процес було реорганізовано на принципах гуманізму та демократизму.

Виявлено сучасні тенденції щодо розвитку технологій вивчення іноземних мов у вищій школі. Серед них – подальше впровадження технічних засобів у навчальний процес, тобто розвиток інформаційних технологій викладання іноземних мов. Застосування інформаційних технологій у ЗВО сприяє розвитку дистанційної форми вивчення іноземних мов. У процес навчання впроваджуються європейські стандарти і критерії якості вищої освіти.

Головна увага зосереджується на забезпеченні самостійності студента у навчальному процесі і активному вивченню іноземних мов.

Розпочався процес створення професійно-орієнтованих підручників для інтенсивного читання студентами ЗВО, скомпонованих за принципами інтерактивності та проблемності.

Список бібліографічних посилань

- Бородина, Бовчалюк, 2000 – Бородина, Г.І., Бовчалюк, Я.П. (2000). Система і характер вправ професійно-орієнтованого підручника для інтенсивного навчання читання. *Іноземні мови*, 3: 37–39.
- Гапонова, 1996 – Гапонова, С.В. (1996). Навчання розуміння аудіотекстів учнів старших класів середньої школи. *Іноземні мови*, 2: 9–17.
- Карловська, 2006 – Карловська, Г.В. (2006). Основні етапи розвитку викладання іноземних мов у вищій школі (1975–2000 рр.) *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Науковий збірник [Умань]*, 15: 157–166.
- Модернізація вищої освіти, 2004 – Модернізація вищої освіти України і Болонський процес (2004): Матеріали до першої лекції / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський, Ю.В. Сухарніков; відп. ред. М.Ф. Степко. Київ. 24 с. URL: http://library.zntu.edu.ua/Bolon_process/modern_v_osvitu.pdf (дата звернення: 3.02.2024).
- Ніколаєва, Бігич, та ін., 1999 – Ніколаєва, С.Ю., Бігич, О.Б. та ін. (2002). Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. Київ: Ленвіт, 328 с.
- Ніколаєва, та ін., 1997 – Ніколаєва, С.Ю., Гринюк, Г.А., Олійник, І.І., Метьюлкіна, О.Б., Постнікова, Н.К., Онищенко К.І., Щербак Л.П. (1997). Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. Київ: Ленвіт. 96 с.
- Носенко, 2001 – Носенко, Э.Л. (2001). Використання ІТ в освіті. *Освіта*, 7: 16–18.
- Педагогічні технології, 2019 – Педагогічні технології (2019). URL: https://medmuv.com/kafedra/internal/distance/lectures_stud/Українська/1 курс/Основи педагогіки/08. Педагогічні технології.htm (дата звернення: 3.02.2024).
- Педідеї, 2020 – Педідеї «Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання» (2020). *На урок: освітній проект*. URL: <https://naurok.com.ua/pedide-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-uchniv-na-urokah-trudovogo-navchannya-75098.html>.
- Руденко-Моргун, 2001 – Руденко-Моргун, О.І. (2001). Комп'ютерні технології як нова форма навчання. *Іноземні мови в школі*, 2: 12.
- Скалій, 2003 – Скалій, А.І. (2003). Використання технологій у формуванні проф. компетенції майбутніх вчителів. *Іноземні мови*, 4: 5–9.

References

- Borodina, G.I., Bovchalyuk, Y.P. (2000). The system and nature of exercises of a professionally-oriented textbook for intensive reading training. *Foreign languages*, 3: 37–39. [in Ukr.].
- Gaponova, S.V. (1996). Learning to understand audio texts of senior high school students. *Foreign languages*, 2: 9–17. [in Ukr.].
- Karlovskaya, H.V. (2006). The main stages of the development of teaching foreign languages in higher education (1975–2000). *Psychological and pedagogical problems of rural schools. Scientific collection [Uman]*, 15: 157–166 [in Ukr.].
- Stepko, M.F., Bolyubash, Ya.Ya., Levkivskiy, K.M., Sukharnikov, Yu.V. (2004). Modernization of higher education in Ukraine and the Bologna Process: Materials for the first lecture. In M.F. Stepko (ed.). Kyiv. 24 p. Retrived 03/02/2024, from http://library.zntu.edu.ua/Bolon_process/modern_v_osvitu.pdf [in Ukr.].
- Nikolayeva, S.Yu., Bigich, O.B., et al. (2002). Methods of teaching foreign languages in secondary educational institutions: textbook. 2nd edition, corrected and revised. Kyiv: Lenvit. 328 p. [in Ukr.].
- Nikolayeva, S.Y., Hryniuk, G.A., Oliynyk, I.I., Metyolkina, O.B., Postnikova, N.K., Onishchenko, K.I., Shcherbak, L.P. (1997). Modern technologies of teaching foreign language communication. Kyiv: Lenvit. 96 p. [in Ukr.].
- Nosenko, E.L. (2001). Use of IT in education. *Education*, 7: 16–18. [in Ukr.].
- Pedagogical technologies (2019). Retrived 03/02/2024, from https://medmuv.com/kafedra/internal/distance/lectures_stud/Ukrainian/1 course/Basics of pedagogy/08. Pedagogical technologies.htm.old [in Ukr.].
- Ped. ideas “Development of students’ creative abilities in labor training lessons” (2020). Retrived 03/03/2024, from <https://naurok.com.ua/pedide-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-uchniv-na-urokah-trudovogo-navchannya-75098.html> [in Ukr.].
- Rudenko-Morgun, O.I. (2001). Computer technologies as a new form of education, *Foreign languages at school*, 2: 12. [in Ukr.].
- Skaliy L.I. (2003). The use of technologies in the formation of prof. competencies of future teachers. *Foreign languages*, 4: 5–9 [in Ukr.].

KARLOVSKA Hanna

Teacher of the Department of Foreign Languages and International Communication,
Cherkasy State Technological University

IMPROVEMENT OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING TECHNOLOGIES IN HIGH SCHOOLS OF UKRAINE (1991–2000)

Summary. The historical-pedagogical aspects of foreign languages study technologies at the Ukrainian higher educational establishments in 1991–2000 of the 20th century have been researched. The basic processes of foreign languages study at the Ukrainian higher school technologies formation and development of this period have been determined and characterized on the basis of scientific literature, documents and pedagogical analysis.

The basic theoretical approaches to the process of foreign languages study at Ukrainian higher school in 1991–2000 of the 20th century have been distinguished and analyzed: structural-functional, active, communicative, problematical, technological and personally oriented.

The meaning of the concept «foreign languages study technologies» has been revealed. It was denoted as suc-

cessive rational embodiment in practice of planned beforehand complex of interactional principles, means, methods and ways of the prognosticated educational process.

Foreign languages study technologies have been improved by new scientific approaches, ideas and practical experience during all the investigated period.

The research has shown that conceptual ideas of foreign languages study process renewal which were worked out in 1991–2000 years became the basis of the functioning and development of the modern system of foreign languages study at higher school.

The purpose of the study is a retrospective analysis of the structure, features of the development and application of foreign language learning technologies in Ukrainian

higher education institutions during 1991–2000 of the 20th century and the identification of trends in their development. To achieve the goal, the following tasks were defined: 1) to define the conceptual and terminological apparatus of the research problem; 2) to analyze the structure, content and educational and methodological support of foreign language learning technologies in higher education in Ukraine during 1991–2000 of the 20th century; 3) to study and justify modern trends in the development of technologies for learning foreign languages in higher education in Ukraine. 4) to determine effective foreign language learning technologies in the research period that can be adapted to the educational process of higher education institutions according to the requirements of the Bologna Convention. The object of the research is pedagogical theory and practice of foreign language learning in higher educational institutions of Ukraine in the period from 1991 to 2000. The subject is the structure, features of the development and implementation of foreign language learning technologies in Ukrainian universities in 1991–2000 of the 20th century.

Methods. The main research method is the theoretical and methodological analysis of pedagogical heritage. The research methodology includes the study of literary sources, theoretical generalization and modeling of the educational process. In accordance with the historical-pedagogical research specifics, a retrospective analysis of the scientific and methodological literature on the problems of organizing the foreign languages study in higher education and a historical approach to its consideration was used. The possibilities of analysis and synthesis, differentiation and integration, comparison and other methods of logical identification of features were applied. A structural-functional analysis was used to identify the

scientific and methodological principles of teaching foreign languages, trends in technology development, and the process of implementing new developments into pedagogical practice.

The results. The literature analysis showed that the system of foreign languages teaching in modern system of higher education is developing on the achievements of previous years. Ukrainian scientists continue to develop new technologies for learning foreign languages, and in some aspects their achievements are quite significant.

Originality. The development of the foreign languages effective teaching of Ukrainian students at higher establishments in 1991–2000 years was analyzed. It has been proved that ensuring continuity between modern research in the development and implementation of new technologies for learning foreign languages and previous searches and achievements in this field is an important condition for progressive development of modern pedagogical technologies.

Conclusions. The analysis of foreign language teaching technologies at Ukrainian higher education establishments in the period from 1991 to 2000 showed that the development of effective modern innovative approaches to the study of foreign languages is impossible without a perfect knowledge of prehistory, scientific and pedagogical heritage, and historical assets in various fields of pedagogical knowledge.

Keywords: foreign languages study technologies, process of foreign languages study, higher education institution, stages of activity.

Одержано редакцією 14.02.2024
Прийнято до публікації 01.03.2024